

Tiedustelulainsäädäntö

Siviilitiedustelulainsäädäntö

- Keskeisin tavoite: *"Suomen kansallisen turvallisuuden parantaminen"*
- Osa laajaa tiedustelupakettia:
 - Siviilitiedustelulainsäädäntö (HE 202/2017 vp; HaVM 30/2018 vp)
 - Sotilastiedustelulainsäädäntö (HE 203/2017 vp; PuVM 4/2018 vp)
 - Tiedustelutoiminnan valvontalaki voimaan 1.2.2019 (HE 199/2017 vp; PeVM 9/2018 vp; EV 199/2018 vp)
 - Parlamentaarinen valvonta; EK:n työjärjestyksen muutos voimaan 1.2.2019 (PNE 1/2018 vp; EK 33/2018 vp)
 - Perustuslain muutos voimaan 15.10.2018 (HE 198/2017 vp)
- Siviili- ja sotilastiedustelulait voimaan 1.6.2019?

Nykyiset toimivaltuudet asettavat rajat tiedonhankinnalle

Nykyisillä salaisilla tiedonhankintakeinoilla voidaan tietoa hankkia ainoastaan seuraavin kriteerien täyttyessä:

- 1) Suomessa oleva,
- 2) tietty yksilöitävissä oleva henkilö,
- 3) joka tietyllä todennäköisyydellä,
- 4) on syylistynyt tai tulee syylistymään rikoslaissa säädettyyn rikokseen

Nykyisillä keinoilla ei voida tehokkaasti hankkia tietoa:

- 1) Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, **joka ei ole rikos**
- 2) Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, **joka tapahtuu ulkomailla**
- 3) Kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, **jonka taustahenkilö ei ole tiedossa**

=> Ei voida myöskään tuottaa täsmällistä kuvaa toimintaympäristön **kehittymisestä** valtiojohdon päätöksentekoa varten

Siviilitiedustelun kohteet

Tiedustelumenetelmällä saa hankkia tietoa:

- 1) Terrorismista
- 2) Ulkomaisesta tiedustelutoiminnasta
- 3) Joukkotuhoaseiden suunnittelusta, valmistamisesta, levittämisestä ja käytöstä
- 4) Kaksikäyttötuotteista
- 5) Kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystä uhkaavasta toiminnasta
- 6) Suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä taikka yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja uhkaavasta toiminnasta
- 7) Vieraan valtion toiminnasta, joka voi aiheuttaa vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille, taloudellisille tai muille elintärkeille eduille
- 8) Kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta
- 9) Kriisinhallintaoperaatiota uhkaava toiminta
- 10) Suomen kansainvälisen avun antamisen ja muun kansainvälisen toiminnan turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta
- 11) Yhteiskuntajärjestystä uhkaavasta kansainvälisestä järjestäytyneestä rikollisuudesta

Tiedustelumenetelmät

- Tiedustelumenetelmät rakentuisivat menetelmällisesti pääosin voimassa olevan sääntelyn (poliisilain 5 luvun) varaan
- Tiedustelumenetelmät:
 - telekuuntelu, televalvonta ja tukiasematietojen hankkiminen,
 - suunnitelmallisen tarkkailu ja peitelty tiedonhankinta
 - tekninen tarkkailu (tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta ja tekninen laitetarkkailu),
 - teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen,
 - peitetoiminta ja valeosto,
 - tietolähdetoiminta,
 - paikkatiedustelu, jäljentäminen, lähetyksen jäljentäminen ja lähetyksen pysäyttäminen jäljentämistä varten (uusia)
 - tietoliikennetiedustelu (uusi)

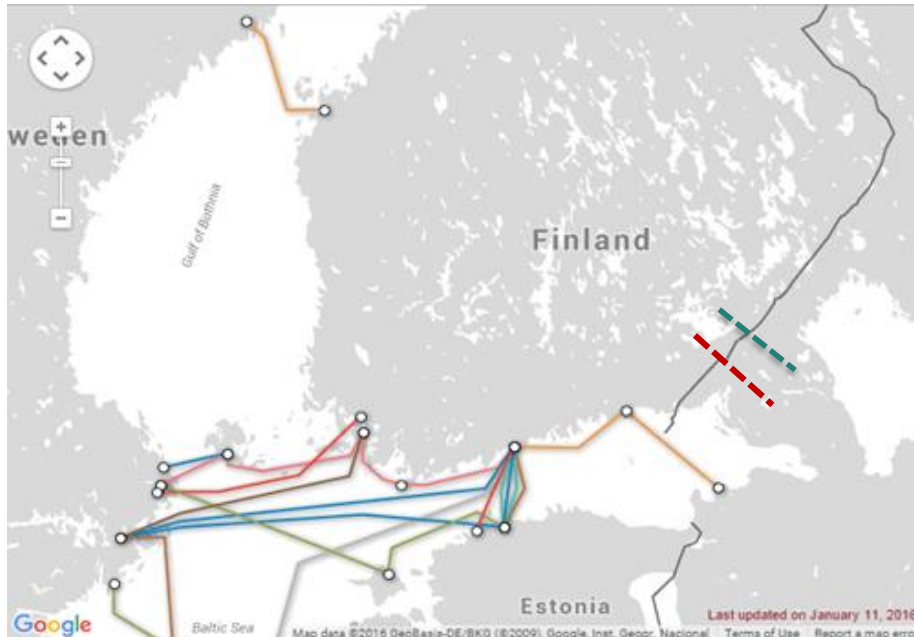
Tiedustelumenetelmät - Päätöksenteko

- **Kotimaan toimivaltuuksissa** päätöksentekijänä vastaava taho kuin poliisilain 5 luvussa
 - esim. telekuuntelu/televalvonta tuomioistuimen päätösvallassa
 - peitetoiminta ja valeosto suojelupoliisin päällikön päätösvallassa
 - suunnitelmallinen tarkkailu päällystään kuuluvan poliisimiehen päätösvallassa
 - Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tieto toimivaltuutta koskevasta päätöksestä
- **Tietoliikennetiedustelu** tuomioistuimen päätösvallassa
- **Tiedustelumenetelmien** forum Helsingin käräjäoikeus
 - Tiedusteluvalvontavaltuutetulle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi lupa-asian käsittelyssä
 - Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tieto lupavaatimuksesta ja lupaa koskevasta päätöksestä
- **Ulkomaantoimivaltuuksien** päätöksentekotoimivalta aina suojelupoliisin päälliköllä
 - ulkopoliittinen riskiarvio UTP -ohjausmekanismin puitteissa
 - Jos siviilitiedustelutoiminnalla arvioidaan olevan ulko- ja turvallisuuspoliittisia vaikutuksia, asia on valmistelevasti TP, VNK, UM, PLM, SM tai muun viranomaisen kanssa

Tietoliikennetiedustelu

Tietoliikennetiedustelulla tarkoitetaan Suomen rajan viestintäverkossa ylittävään tietoliikenteeseen kohdistuvaa, tietoliikenteen automatisoituun erotteluun perustuvaa teknistä tiedonhankintaa sekä hankitun tiedon käsittelyä

Kuvan pohjana julkinen merikaapelikartta *The Submarine Cable Maps*. Katkoviivat lisätty

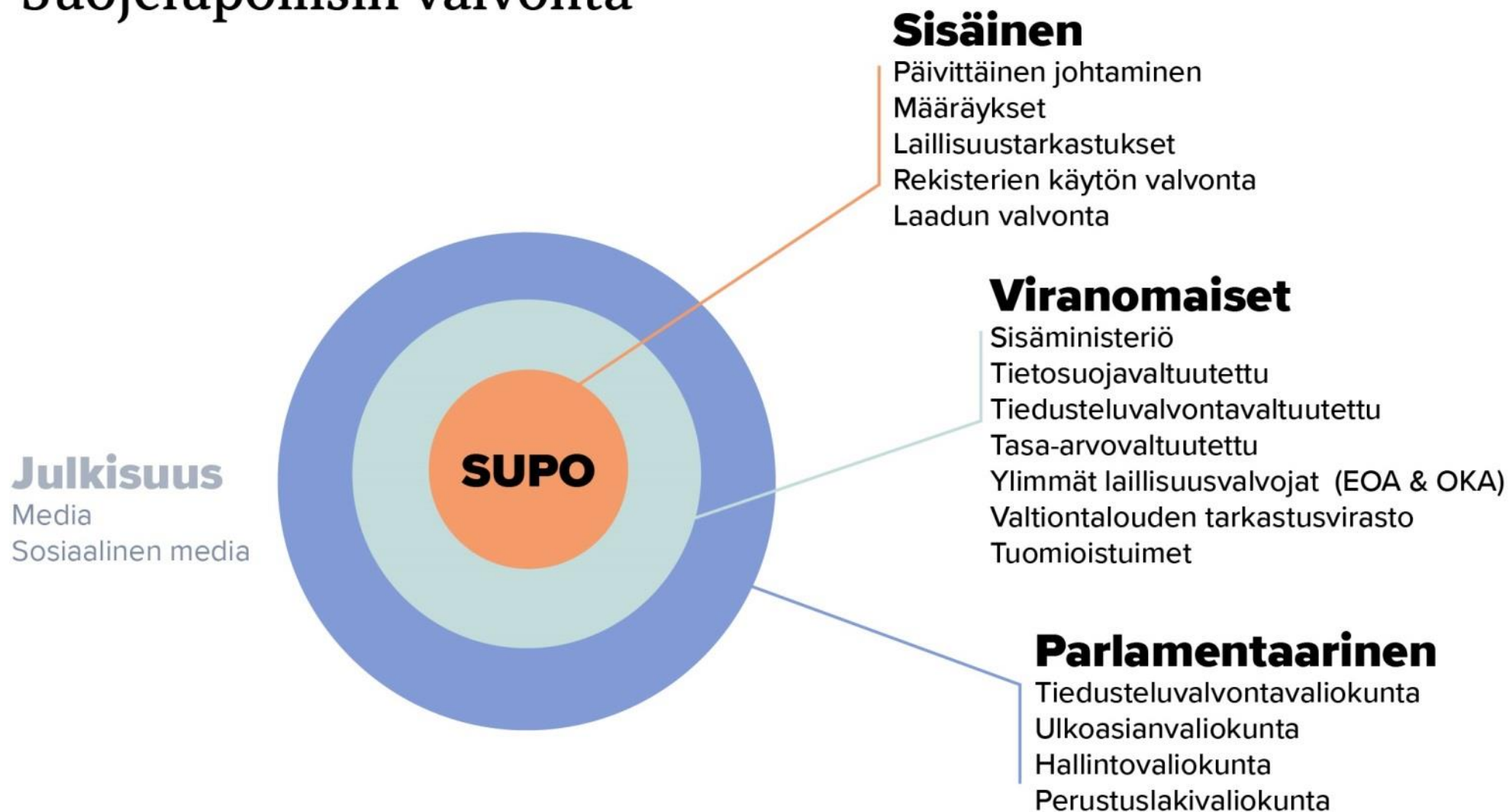
- "Ruotsi on viimeisen puolentoista vuoden aikana estänyt kaksi terrori-iskua tietoliikennetiedustelutietojen avulla" (SÄPO:n päällikkö Anders Thornberg, YLE tammikuu 2015)

Suojelupoliisin toimivaltuuksien käytön rajoitukset ym.

- **Esitutkinta- ja pakkokeinotoimivaltuudet poistetaan suojelupoliisilta**
 - perusteena oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaaminen
- Eräiden ammattiryhmien papin, asianajajan ja lääkärin asiakastiedot sekä toimittajan lähteet (lähdesuoja) nauttisivat suojaa tiedustelulta
 - Suomessa olevien henkilöiden välinen viestintä tietoliikennetiedustelussa hetihävitettäväksi
 - Kuuntelu- ja katselukieltojen sekä tiedustelukiellon alainen materiaali hävitetään
- Siviilitiedustelun kannalta irrelevantti tieto tulee heti hävittää
 - käyttötarkoitussidonnaisuuden korostuminen
 - poikkeuksena ns. **palomuurisääntely**: ylitörkeiden rikosten estäminen ja selvittäminen, syyttömyyttä tukeva selvitys, vaaran torjuminen
- Tiedustelumenetelmän käytöstä ilmoittaminen tiedonhankinnan kohteena olleelle henkilölle
- Periaatteet: perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, suhteellisuusperiaate ja vähimmän haitan periaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate, syrjintäkielto

Suojelupoliisin valvonta

Eräitä PeVL:n huomioita (PeVL 35/2018 vp)

- Periaatteista säätäminen ja syrjintäkielto tietoliikennetiedustelulakiin (PeVL s. 15)
- Välttämättömyys-edellytys kaikkien tiedustelumenetelmien käytön edellytykseksi (PeVL s. 17)
 - Lähetyksen jäljentämisen edellytykseksi välttämättömyys (PeVL s. 19)
- Tukiasematietojen enimmäiskestosta säädettävä (PeVL s. 18-19)
- Yleiseen ja kohdentamattomaan tietoliikenteen seurantaan kohdistuvasta kiellosta säätäminen (PeVL s. 19)
- Tietoliikennetiedustelusta ilmoitusvelvollisuus myös viestin tunnistamistietojen manuaalisesta käsittelystä (PeVL s. 24)
- Kansainvälinen yhteistyö (PeVL s. 25-26)
 - Tietojen luovuttamisessa ja vastaanottamisessa on noudatettava Suomea velvoittavia kansainvälisiä sopimuksia
 - Ei saa luovuttaa henkilötietoja – tämä ilmentävä selvemmin lakitekstissä
- Yhteistyö yhteisöjen kanssa (PeVL s. 27)
 - Säännös yhteistyöstä yhteisöjen kanssa tulee joko poistaa lakiehdotuksesta tai sitä tulee olennaisesti täsmentää yhteistyön sisällön ja osapuolten suhteen ja perustuslain 124 §:n kannalta asianmukaisella tavalla.

Eräitä PeVL:n huomioita (PeVL 35/2018 vp)

- Tallenteiden tutkiminen (PeVL s. 28)
 - Tiedusteluvalvontavaltuutetulla tulee perustuslain 21 §:stä johtuvista syistä olla oikeus tutkia tallenteita
 - Ulkopuolisen asiantuntijan ja muun henkilön, jota käytetään apuna tiedonhankinnassa, osuus rajattava vain viranomaista avustavaan rooliin ja sitoa tallenteiden tutkimus hänen osaltaan viranomaiseen välittömään ohjaukseen
 - Avustavan henkilön virkavastuusta säädettävä
- Tiedusteluvalvontavaltuutetun kuuleminen tuomioistuimessa (PeVL s. 28)
 - Tiedusteluvalvontavaltuutetulle oikeus ilmaista näkemyksensä hakemuksesta ennen kuin käräjäoikeus tekee päätöksensä
 - Tiedusteluvalvontavaltuutetulle kanteluoikeus
- Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat (PeVL s. 32-34)
 - Peitetoiminnan ja valeoston salliminen asunnossa asunnonhaltijan aktiivisella myötävaikutuksella oli ristiriidassa perustuslain 10 §:n kanssa
 - Asentamistoimivaltuus ei saa ulottua pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan

HaVM 30/2018 vp. muutokset

- Hallintovaliokunta ehdotti muutettavaksi esitystä perustuslakivaliokunnan edellisissä dioissa esittämällä tavalla (PeVL 35/2018 vp)
- Muita hallintovaliokunnan tekemiä muutoksia:
 - Myös tiedusteluvalvontavaltuutetulla on oikeus kannella lupa-asiaassa annetusta päätöksestä
 - Ehdotetun poliisilain 5 a luvun lopussa ollut asetuksenantovaltuussäännös hajotettiin perussäännösten yhteyteen (vastaava tietoliikennetiedustelulakiin)
 - Ehdotetun poliisilain 5 a luvun 9 §:ään lisättiin henkilöryhmän määritelmä
 - Ehdotetun poliisilain 5 a luvussa tarkoitettu tiedustelumenetelmän käyttö tulee ensisijaisesti kohdistaa yksittäiseen henkilöön, jos mahdollista, ja henkilöryhmän on toissijainen tähän nähden
 - Teknisen laitetarkkailun määritelmää muutettiin sotilastiedustelulainsäädäntöä vastaavaksi (lakien tulee olla yhteen sovitettuja)
 - Jäljentämisen ja lähetyksen jäljentämisen päätöksentekotasoa tiukennettiin
 - » Tuomioistuin päättää lähetyksen jäljentämisestä

HaVM 30/2018 vp. muutokset

- Ulkomaan tiedustelu:
 - Tiedon luovuttamista rikostorjuntaan (44 §) ja tiedustelumenetelmän käytöstä ilmoittamista (47 §) ei sovelleta lainkaan.
 - Kotirauhan suojaa koskevaa rajoitusta ei sovelleta, jos se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.
 - Suojelupoliisin virkamiehen osallistuminen tässä pykälässä tarkoitettuun ulkomailla tapahtuvaan siviilitiedusteluun edellyttää asianomaisen virkamiehen suostumusta.
- Palomuurisäännökseen täsmennyksiä ilmoittamiskynnykseen, kun kyse rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. => Pitää olla myös erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.
- Tiedusteluvalvontavaltuutetulle on annettava myös tieto tuomioistuimelle tehdystä tiedustelumenetelmää koskevasta vaatimuksesta.
- Tietoliikennetiedustelulakiin määritelmät hakuehdosta, hakuehtojen luokasta sekä valtiollisesta toimijasta

HaVM 36/2018 vp. muutokset

- Eduskunnan puhemiesneuvosto palautti twiittien perusteella HaV:n mietinnön HaVM 30/2018 vp takaisin HaV:n käsiteltäväksi ja mietinnön perustuslainmukaisuudesta pyydettiin PeV:ltä lausunto
- PeV katsoi HaV:n mietinnön HaVM 30/2018 vp perustuslainmukaiseksi, mutta ehdotti lausunnossaan (PeVL 75/2018 vp) eräitä tarkistuksia siihen
 - syrjintäkieltosäännökseen
 - hakuehtojen määritelmäsäännökseen
 - tuomioistuimen kokoonpanoa koskevaan säännökseen
- HaV hyväksyi PeV:n esittämät tarkistukset tarkistetussa mietinnössään (HaVM 36/2018 vp)

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171
kirjaamo@intermin.fi